

**OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA ILMIY TADQIQOT NATIJALARINI
AMALIYOTGA JORIY ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

Dehkonova Guljakhon Akhmadjanovna
Scientific supervisor a lecturer at the
Department of Foreign Languages,
Faculty of Social Sciences,
Namangan State Pedagogical Institute.

Sidiqjanova Shaxrizoda Shokirjon qizi
Namangan State Pedagogical Institute
Department of Foreign Language and Literature:
English Language

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18975909>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta’lim muassasalarida ilmiy tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yoritilgan hamda tahlil qilingan. Ilmiy tadqiqotlar va innovatsion faoliyatning nazariy asoslari yoritilib, universitetlarda yaratilayotgan ilmiy ishlanmalarning ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalarga tatbiq etilish jarayonidagi mavjud muammolar ko‘zdan kechirilgan. Shuningdek, universitet–sanoat–davlat hamkorligini kuchaytirish, innovatsion infratuzilmani rivojlantirish, ilmiy natijalarni tijoratlashtirish jarayonini takomillashtirish hamda samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqotning natijalari oliy ta’lim tizimida innovatsion jarayon samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: innovatsiya, ilmiy tadqiqot, amaliyotga joriy etish, tijoratlashtirish.

Аннотация: В данной статье рассматриваются и анализируются вопросы совершенствования механизмов внедрения результатов научных исследований в практику в высших учебных заведениях. Освещены теоретические основы научных исследований и инновационной деятельности, а также изучены существующие проблемы применения научных разработок университетов в промышленном и социальном секторах. Кроме того, представлены рекомендации по укреплению сотрудничества университет–промышленность–государство, развитию инновационной инфраструктуры, совершенствованию процесса коммерциализации научных результатов и внедрению эффективных механизмов управления. Результаты исследования способствуют повышению эффективности инновационных процессов в системе высшего образования.

Ключевые слова: научное исследование, инновация, коммерциализация.

Abstract: This article examines and analyzes the issues related to improving the mechanisms for implementing research results in practice at higher education institutions. The theoretical foundations of scientific research and innovative activities are discussed, and the challenges in applying scientific developments produced at universities to industrial and social sectors are reviewed. Additionally, recommendations and proposals are presented to strengthen university–industry–government cooperation, develop innovative infrastructure, improve the commercialization of scientific results, and introduce effective management mechanisms. The findings of the study contribute to enhancing the efficiency of innovation processes within the higher education system.

Key words: scientific research, implementation in practice, innovation, commercialization.

Kirish. .

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ilm-fan va innovatsiyalar jamiyat shuningdek iqtisodiyot rivojlanishining asosiy omiliga aylanib kelmoqda . Zamonaviy sharoitda oliy ta’lim muassasalari nafaqat malakali kadrlar tayyorlovchi maskan, balki yangi bilim va texnologiyalarni yaratuvchi va ularni amaliyotga tatbiq etuvchi muhim ilmiy markaz sifatida faoliyat yuritmoqda. Shu boisdan ilmiy tadqiqot natijalarini ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalarga samarali joriy etish masalasi muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda oliy ta’lim tizimida ko‘plab ilmiy izlanishlar olib borilayotgan bo‘lsa-da, ularning amaliyotga tatbiqi yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi kuzatiladi. Ilmiy ishlanmalar

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

ko‘pincha nazariy darajada qolib ketmoqda yoki tijoratlashtirish bosqichiga yetib bormayapti. Bu esa ilmiy salohiyatdan to‘liq foydalanish imkoniyatini cheklaydi hamda iqtisodiyotning innovatsion rivojlanish sur‘atlariga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Oliy ta‘lim muassasalarida ilmiy tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish mexanizmlarini takomillashtirish orqali universitetlar, sanoat korxonalar va davlat o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, innovatsion infratuzilmani rivojlantirish va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish jarayonini kuchaytirishi mumkin. Mazkur masalaning chuqur o‘rganilishi oliy ta‘lim tizimining raqobatbardoshligini oshirish, ilmiy natijalarning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili.

O‘zbek olimlari tomonidan yaratilgan qo‘llanmalarda, xususan “Ilmiy tadqiqot asoslari” (A. Radjabov va boshqalar) va “Ilmiy tadqiqot ishini tashkil etish” (Dusmuratov R.D., Xolmirzayeva S.Sh.) kitoblarida ilmiy tadqiqotning metodologiyasi, bosqichlari va natijalarni amaliyotga tatbiq etish masalalari yoritilgan. Ular ilmiy ishlarning samaradorligi va nazariy-amaliy ahamiyatini ochib beradi.

Xorijiy adabiyotlarda esa universitet–sanoat–davlat integratsiyasiga asoslangan innovatsion modellarga e‘tibor qaratilgan va ilmiy natijalarni tijoratlashtirish, patentlash va moliyalashtirish mexanizmlari muhim deb hisoblanadi. Shu bois, mazkur tadqiqot ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etish jarayonini yanada samarali qilish mexanizmlarini o‘rganishga qaratilgan.²⁷

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi – oliy ta‘lim muassasalarida ilmiy tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish mexanizmlarini aniqlash va ularni takomillashtirish yo‘llarini ishlab chiqishdir. Tadqiqot jarayoni nazariy va empirik usullarni uyg‘unlashtirish asosida olib boriladi. Nazariy jihatdan ilmiy adabiyotlar, metodik qo‘llanmalar va ilg‘or xorijiy tajribalar tahlil qilinib, ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyatning nazariy asoslari, universitet–sanoat integratsiyasi, tijoratlashtirish jarayonlari hamda amaliyotga joriy etish mexanizmlari aniqlanadi.²⁸

Empirik tadqiqot esa ekspert so‘rovlari va intervyular orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonda universitet olimlari, ilmiy tadqiqot markazlari va sanoat korxonalar vakillari bilan suhbatlar olib borilib, amaliy mexanizmlardagi mavjud muammolar va ularni samarali takomillashtirish yo‘llari aniqlanadi. Shuningdek, mavjud ilmiy loyihalarning amaliyotga tatbiq etilishi jarayoni va xalqaro tajribalar taqqoslanadi, bu esa tadqiqot natijalarini ob‘ektiv baholashga imkon yaratadi.

Tahlil mezonlari sifatida ilmiy natijalarining amaliy ahamiyati, innovatsion samaradorligi, universitet–sanoat integratsiyasining darajasi hamda ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish va amaliy sinovdan o‘tkazish imkoniyatlari asosiy rol o‘ynaydi. Shu metodologiya yordamida ilmiy tadqiqot natijalarini amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari tizimli tarzda o‘rganiladi va ularni takomillashtirishga ilmiy asos yaratiladi.

Natija va uning tahlili.

Tadqiqot natijalari ko‘rsatdiki, oliy ta‘lim muassasalarida ilmiy tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish jarayoni bir qator tashkiliy, moliyaviy va huquqiy to‘siqlarga duch keladi. Adabiyotlar tahlili va ekspert so‘rovlari natijasida aniqlanishicha, ilmiy ishlanmalar ko‘pincha nazariy darajada qolib, ularni tijoratlashtirish va sanoat korxonalar bilan integratsiyalash imkoniyati yetarli emas. Shu bilan birga, ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari to‘liq shakllanmaganligi, startap va texnopark kabi innovatsion infratuzilmalarning yetarlicha rivojlanmaganligi kuzatiladi.²⁹

Bundan tashqari, ilmiy xodimlar orasida tadbirkorlik va innovatsion menejment bo‘yicha bilimlar yetarli emasligi, patentlash va intellektual mulkni himoya qilish jarayonlarining murakkabligi, shuningdek, moliyalashtirishning cheklanganligi ilmiy natijalarning amaliyotga joriy etilish sur‘atini sekinlashtiradi. Shu munosabat bilan tadqiqot natijalarini tahlil qilishdan ko‘rinib turibdiki, samarali mexanizmlar ishlab chiqish orqali oliy ta‘lim muassasalarining innovatsion salohiyatidan to‘liq foydalanish mumkin.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatdiki, universitet–sanoat–davlat integratsiyasi samaradorligi, ilmiy ishlanmalarning tijoratlashtirish imkoniyatlari va innovatsion faoliyat infratuzilmasining mavjudligi natijalarni amaliyotga joriy etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bilan birga, xalqaro tajriba shuni bildiradiki, innovatsion mahsulotlarni tijoratlashtirish va ilmiy ishlanmalarni sanoatga tatbiq etish mexanizmlari rivojlangan mamlakatlarda ilmiy tadqiqotlarning amaliy samaradorligi sezilarli darajada yuqori.

²⁷ Tursunov I. universitetlarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish. Toshkent:2020

²⁸ Ilmiy tadqiqotlar asosi- A. radjabov va boshqalar

²⁹ Ilmiy tadqiqotlar asosi- A. radjabov va boshqalar

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

Shunday qilib, mazkur tadqiqotdan olingan natijalar ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etish jarayonini takomillashtirish va universitetlarning innovatsion salohiyatini oshirish yo‘llarini ishlab chiqish uchun asos yaratadi. Bu esa oliy ta’lim tizimining ilmiy natijalardan ijtimoiy va iqtisodiy foyda olish imkoniyatini kengaytiradi.

Xulosa. Umumiy manoda shuni takidlab ota boladiki oliy ta’lim muassalarida ilmiy tadqiqotlar bolishi va uni amaliyotga joriy etishda mehanizmlarni takomillashtirish muhim ahamiyata ega. Shuningdek tadqiqotlardan olingan natijalar shuni korsatadiki ulardan olingan natijalar universitetlarning salohiyatini oshirishga va ishlab chiqish uchun muhim asos yaratib beradi. Bu nafaqat oliy ta’lim tizimining natijalari balki iqtisodiy foyda olishda ham imkoniyatlar yaratib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ilmiy tadqiqotlar asosi- A. radjabov va boshqalar
2. Ilmiy tadqiqot ishini tashkil etish – Dusmuradov R.D. xolmirzayeva sh
3. Axmedov Sh. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi Toshkent:universitet nashriyoti.
4. Tursunov I. universitetlarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish. Toshkent:2020
5. Karimova D. ilmiy ishlanmalarini amaliyotga joriy etish Toshkent:2021